

HUIPPUETENIJÄ

Paavo Hämäläinen, Nalle Viljanen, Teemu Körkkö

"Tärkeää on yrittää arvata mitä lukkari hakee, jos lähdet tuntuu liian hyvältä pitää herätyskellojen soida! Sinulle viritellään luultavasti ansaa. Tärkeämpää on pyrkiä tasaisuuteen, kuin hakea silloin tällöin huippulähtöjä. Jos haet huippulähtöjä, sinusta tulee lukkareiden kohde, josta metsästetään kärpäsiä."

Jamo Heikkinen

Sisältö

JOHDANTO.....	3
1. O-TILANNE	4
1.1 Millaisia ennakkotietoja käytät ja miten vaikuttavat aikaisemmat lyöntiratkaisusi pelissä? Mitkä asiat vaikuttavat lyöntivalintoihisi ja mitä havaintoja teet ennen syöttöä?	5
1.2 Mitä apuja saat tai haluat kaarelta? Miksi?.....	6
1.3 Miten toimit lyöntiosuman jälkeen?	6
1.4 Vaikuttaako lukkarin syötön korkeus lyöntiratkaisusi? Jos vaikuttaa niin miten?	7
1.5 Vaikuttaako sää ratkaisuihisi? Jos vaikuttaa niin miten?	7
2. 1-TILANNE	7
2.1 Asento	8
2.2 Millainen liike – ennen asentoa, asennossa, syöttöliikkeen aikana sekä syötön irrottua lukkarin kädestä?	8
2.3 Katse?	9
2.4 Vaikuttavatko eri merkit toimintaasi (aavistus, iso väärä pois, väärä pois, myöhästetty väärä)?.....	9
2.5 Miten lukkari vaikuttaa etenemiseesi? Jos vaikuttaa niin miksi?	10
2.6 Mitä apuja tarvitset lyöjältä tai kaarelta?	10
2.7 Teetkö havaintoja etenemisen aikana? Jos teet, niin minkälaisia?.....	10
2.8 Mitä asioita teet laittoman lyönnin jälkeen?	11
2.8 Miten aikaisemmat tilanteet vaikuttavat ratkaisuihisi?	11
2.9 Mitä ennakkotietoja käytät ja miten? Katsotko esimerkiksi videoita?	11
2.10 Muita huomioitavia asioita?.....	11
3. 2-TILANNE	12
3.1 Liike	12
3.2 Pelinjohtajan ja etenijän yhteispeli.....	13
3.3 Merkkaamaton	13

3.4 Maski	13
4. 3-TILANNE KÄRKIETENIJÄN NÄKÖKULMASTA.....	14
4.1 Mikä on etenijänä sijoittumisesi lähtötilanteessa?	14
4.2 Mikä tai mitkä tekijät vaikuttavat etenijänä lähtösi?	14
4.3 Miten seuraat lukkaria?	15
4.4 Mitä huomioit eri merkeillä (aavistus, väärä pois, iso väärä pois, myöhästetty väärä pois sekä vapailla)?	15
4.5 Miten pelinjohtaja voi helpottaa sinua?	16
4.6 Vaikuttaako sää ratkaisuihisi mitenkään?	16
4.7 Vaikuttavatko kopparit sekä heidän pelaaminen ?.....	17
4.8 Kärkkyminen maalyönneillä?	17
4.9 Mitä ennakkotietoja käytät ja miten? Katsotko videoita?.....	18
4.10 Miten aikaisemmat tilanteet vaikuttavat ratkaisuihisi?	18
5 TAKAETENEMINEN.....	19
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	19

JOHDANTO

Usein pesäpallon sisäpelissä suurelle yleisölle esiin nousevat vain lyöjän näyttävät näpit sekä linjan saumoja puhkovat vastustamattomat lyönnit. Usein jää kuitenkin huomioimatta, että moni pesäväli jäisi ottamatta sekä vielä useampi juoksu jäisi tuomatta ilman etenijän ottamaa aggressiivista lähtöä tai takaetenijän tekemää onnistunutta maskia. Nykypäivän pelissä ulkopelaajien ollessa fyysisempiä sekä heittovoimaltaan kovempia, etenijän rooli korostuu entisestään. Onnistuneeseen vaihtoon tai lyötyyn juoksuun tarvitaan usein myös onnistuneen lyönnin lisäksi onnistunut etenemissuoritus. Juuri tästä syystä halusimme lähteä tutkimaan, mistä asioista sekä osa-alueista koostuu huippuetenijä.

Lähdimme haastattelemaan 2000-luvun huippuetenijöitä ja vertaamaan heidän kokemuksiaan etenemisestä sekä pelin vaatimuksista. Haastattelimme työhön kahta naispelaajaa sekä kolmea miespelaajaa. Miespelaajista haastattelimme 2005 vuoden etenijäkuningasta Jarmo ”Jamo” Heikkistä sekä Jyväskylän Kirin etenijäkaksikkoa Kimmo Carlssonia ja Juho Määttälää. Naispelaajista mukaan saimme 2012 etenijäkuningattaren Emmi Viitalan, sekä 2008 etenijätilaston naisten ykkösnimen Jenni Tolosen.

Työtä varten kehitimme kysymyspatteriston etenemiseen liittyen. Kysymyksissä pyrimme huomioimaan etenemissuoritusta niin etenijän, lyöjän kuin myös pelinjohtajankin näkökulmasta. Pelaajien tuli vastata kysymyksiin omien kokemusten ja ajatusten perusteella. Kaikille mukana olleille etenijöille toimitimme samat kysymykset. Näin saimme laajan otannan sekä nais- että miespelaajien näkökulmasta kyseisissä pelitilanteissa. Haastattelujen jälkeen kokosimme vastaukset yhteen sekä etsimme sieltä yhtäläisyyksiä kuin myös eroavaisuuksia eri tilanteisiin liittyen. Tämän jälkeen teimme katsauksen kuhunkin pelitilanteeseen johon sitten poimimme eri toimintamalleja haastattelumme perusteella.

Itse työn sisällössä lähdimme pureutumaan sisäpelin eri tilanteisiin etenijän näkökulmasta. Haastattelimme pelaajia ja vertasimme heidän näkökulmiaan 0-, 1-, 2- ja 3-tilanteessa kärkietenijän näkökulmasta. Lisäksi teimme lyhyen katsauksen myös takaetenemiseen 1-, 2- ja takatilanteessa. Haastattelujen perusteella pyrimme löytämään yhtäläisyyksiä kunkin tilanteen pelaamisesta huippuetenijän näkökulmasta. Sen lisäksi halusimme myös löytää erilaisia toimintamalleja kuhunkin pelitilanteeseen sekä ideoita niiden harjoittamiseen.

Haastattelua tehdessämme huomasimmekin, että etenemisen kanssa hyvään lopputulokseen on mahdollista päästä useallakin eri tavalla. Voimmekin siis todeta, että onnistuneeseen etenemissuoritukseen ei ole olemassa yhtä ja ainoaa, eikä myöskään täysin oikeaa kaavaa, mutta jokaisella haastattelemallamme pelaajalla oli luontainen halu edetä ja päästä seuraavalle pesälle ennen palloa. Tällä työllä pyrimmekin tuomaan esille erilaisia vaihtoehtoja siitä, miten etenijänä voi toimia, jotta päästään onnistuneeseen lopputulokseen kokonaisuuden kannalta.

1 O-TILANNE

Millaisiin asioihin huippuetenijä keskittyy mennessään lyömään / syötön aikana ja tarvitseeko hän apuja muilta joukkueen jäseniltä, sekä mihin hän kiinnittää huomiota? Kaikki pelaajat, joita haastattelimme, olivat monesta asiasta samaa mieltä, mutta heillä oli myös erilaisia ajatuksia. Olemme kysymyksillä pyrkineet aukaisemaan huippuetenijöiden suhtautumista 0-t:seen ja siinä kentälle pääsemiseen.

1.1 Millaisia ennakkotietoja käytät ja miten vaikuttavat aikaisemmat lyöntiratkaisusi pelissä? Mitkä asiat vaikuttavat lyöntivalintoihisi ja mitä havaintoja teet ennen syöttöä?

Jokainen haastattelemamme pelaaja katsoo millaisella kuviolla vastustaja pelaa ja millaisin syvyyksin. Paljon koukkua kentällemenossa käyttävät pelaajat seuraavat tarkasti 3-v syvyyttä.

Myös pelitilanne ja oman joukkueen materiaali vaikuttavat lyöntivalintoihin. Monesko vuoro, onko omalla joukkueella aloittava vai tasoittava, montako paloa, paljonko lyöjiä jäljellä, mikä tilanne on pelissä ja kuinka paljon omalla joukkueella on juoksuvoimaa jokereissa ja heti oman numeron jälkeen. Nämä asiat vaikuttavat varsinkin 1 ja 2 palolla heidän ratkaisuihin. Näissä tilanteissa etenijä toivoo pelinjohtajilta selkeää viestiä, montako lyöntiä on käytössä ja voiko pyrkiä palon uhalla.

Osa pelaajista seuraa tarkasti myös lukkarien elkeitä, sillä heidän mielestään suurimmasta osasta lukkareita näkee, millaisen syötön hän tulee syöttämään. Tässä on myös ennakkotiedoilla sekä edellisillä tilanteilla tärkeä apu osalle pelaajista – miten lukkari on pelannut häntä vastaan ja kuinka paljon vaihdellut syöttöjään. Osa pelaajista käyttää videoita apunaan, kun osa miettii enemmän omia vanhoja kokemuksia kyseisen lukkarin kanssa. Esimerkiksi Emmi Viitala keskustelee saman roolin pelaajien kanssa kokemuksistaan vastustajasta ja käy mielikuvaharjoitteilla läpi tilanteita.

Pelaajat suhtautuvat erilailla pelin aikaisempiin tilanteisiin. Osa käyttää paljon niitä lyöntejä uudestaan, jotka ovat toimineet aikaisemmin pelissä - kun taas esim. Jamo Heikkinen ei käyttänyt mielellään samaa lyöntiä peräkkäin. Hänen ajatuksensa oli pelata ulkokenttää vastaan, sillä hänen mielestään ulkokenttä reagoi onnistuneiden suoritusten jälkeen ja hän halusi olla askeleen edellä vastustajaa.

Myös Emmi Viitalan kommentti on hyvä nuorten pelaajien muistaa, että epäonnistuminen omassa päälyönnissä ei tarkoita sen unohtamista siinä pelissä. Tämä ohje sopii lyöjille joka tilanteeseen.

1.2 Mitä apuja saat tai haluat kaarelta? Miksi?

Osalla pelaajista esim. Jarmo Heikkisellä oli kaarella taka-apu, joka seurasi hänen valitsemansa pelaajan liikkeitä. Jarmo pelasi silloin pelaajan syvyyttä vastaan – yritetäänkö kentälle pelaajan edestä vai takaa. Osa halusi myös juuri ennen syöttöä tietoa kentän sijoittumisesta, missä lyönneille on tilaa. Osa pelaajista esim. Jenni Tolonen ei juuri käyttänyt taka-apua vaan oli päättänyt oman havainnoinnin perusteella ratkaisun ja keskittyi sen jälkeen sen laadukkaaseen suoritukseen.

1.3 Miten toimit lyöntiosuman jälkeen?

Kaikki pelaajat seuraavat osuman, pystyykö sillä irrottautumaan kotipesästä. Mikäli pallo menee "maihin" niin riippuu suunnasta, kuinka paljon sillä voi kärkkyyä kotipesästä. "Osuman perusteella irrottaudutaan kotipesästä mahdollisimman lähelle ykköspesää", kiteyttää Jarmo Heikkinen. Myös Juho Määttälin ajatus kuvastaa hyvin huippuetenijän luonnetta: "Hetki osuman jälkeen terävät askeleet ja päätös, eteneekö vai ei riippuen lyönnin laadusta." Katsetta pallosta ei käännä kukaan pelaajista, sillä välillä tulee vaarattomankin näköisistä lyönneistä kiinniottovirheitä, jolloin pienenkin "sirvahduksen" hyväksikäyttäminen mahdollistuu, kun katse on pallossa ja etenijä kärkkyy kotipesästä. *Näitä asioita on helppo harjoitella nuorienkin pelaajien kanssa perus putkisarjoissa. Tällöin valmentaja ohjeistaa lyöjää kärkkymään oikein erilaisten osumien jälkeen. Esim. mikäli pallo menee etupelaajan 2-puolelta ohi niin reilusti irti kotipesästä.*

1.4 Vaikuttaako lukkarin syötön korkeus lyöntiratkaisuusi? Jos vaikuttaa niin miten?

Lukkarien erilaiset syötöt vaikuttavat osalle pelaajista paljonkin lyöntiratkaisuihin. Esimerkiksi Jarmo Heikkisellä ei ollut mahdollisuutta lyödä 2-raja pomppea matalasta syötöstä, mitä hän käytti tolpastä. Hän käytti taas vähemmän vaakamailalyöntejä korkeista syötöistä. Jos lukkari pystyy pitämään korkean tolpan lautasella, mahdollistaa se koppareiden rohkeamman pelaamisen. Osa pelaajista harjoittelee esim. tolpastä/puolikorkeasta pystäriä ja matalasta koukkua/3-luukkuja. Tällöin pelaaja tekee vasta syötön aikana ratkaisunsa lyönnistä. Korkeista syötöistä näppien/muiden haastolyöntien lyömisessä tulee huomioida, että ulkokentällä on pidempi aika reagoida ja liikkua vastaan kuin matalasta syötöstä. Näitä asioita on myös hyvä tuoda nuorten harjoitteluun.

1.5 Vaikuttaako sää ratkaisuihisi? Jos vaikuttaa niin miten?

Suurimmalle osalle säällä ei ollut muuta vaikutusta, kuin sateella mailan liukkaus pois sulkee kierrenäppejä. Jarmo Heikkinen otti esille mielenkiintoisen asian, että pilvetön keli oli hänelle hankala yhdistelmä tolppalukkarin kanssa, sillä ilman kiintopisteitä osumatarkkuus hankaloitui. Jenni Tolonen käytti kovilla sadekeleillä hyväksi lätäköjä.

2 1-TILANNE

Kysyimme pelaajilta, miten he mahdollistavat hyvän etenemisen 1-t:ssä. Miten toimia ennen lukkarin asentoa, asennon ja syöttöliikkeen aikana ja sen jälkeen, sekä miten eri merkit vaikuttivat toimintaan ennen syöttöä ja syötön jälkeen.

2.1 Asento

Pelaajilla oli erilaisia asentoja kärkkyä 1-tilanteessa. He kaikki perustelivat asentojaan sillä, että siitä pitää päästä liikkeelle molempiin suuntiin. Esim. Emmi Viitala on polvet koukussa (juoksukulmassa) ja jalkaterät menosuuntaan, kun taas Juho Määttälällä painopiste on aika korkealla, isot nivelkulmat ja kärkkyä kylki edellä samoin kuin Jamo Heikkisellä. Jamo Heikkisen mielestä asento on riippuvainen myös lukkarista: nopean ja kovan heittokäden omaava lukkari hakee todennäköisemmin paloa kärkkymisestä, joten silloin asento on hieman enemmän paluuta 1-pesälle tukeva kuin vähän ja huonosti heittävän lukkarin kohdalla.

2.2 Millainen liike – ennen asentoa, asennossa, syöttöliikkeen aikana sekä syötön irrottua lukkarin kädestä?

Etukenttäpelaajan palautettua pallon lukkarille ja ennen kuin lukkari on ottanut asennon, pelaajat tulevat irti pesästä sen verran, ettei tule kiire, jos lukkari heittääkin suoraan pallon takaisin. Varsinainen kärkkyminen ja etenemiseen keskittyminen alkoi lukkarin viedessä palloa syöttöasentoon. Juho Määttälä sanoi: ”Lukkarin asennon aikana otetaan etäisyys, joka riippuu 1-v:n ja välipelaajan paikasta.”

Liike kärkkyessä ja lukkarin syöttöliikkeen aikana vaihteli jonkun verran. Jenni Tolonen pyrki hakemaan lähtöä mahdollisimman kaukaa 1-pesästä olemalla staattisesti paikallaan asennossa ja liikkui vain vähän syöttöliikkeen aikana ennen syöttöä. Hänen paikkaansa ei juuri vaikuttanut, oliko takana oleva linjapelaaja lähellä vai kaukana. Osa taas lähti liikkeelle lähempää 1-pesää ja tällöin heillä oli kovempi vauhti syöttöliikkeen aikana. Kimmo Carlsson taas sanoi, että lukkarin kätisyys vaikuttaa eniten hänen tekemiseensä syöttöliikkeen aikana. Juho Määttälällä ”kylkilaukka”-liike on sitä kovempi, mitä huonompi käsi on lukkarilla.

Kaikilla oli kuitenkin pyrkimyksenä olla liikkeessä 2-pesälle päin syötön noustessa. Monella ensimmäiset askeleet ovat ns. "kylkilaukka"-askeleita ja he perustelivat sen sillä, että katse pysyy kotipesässä pidempään ja on nopeampi päästä takaisin 1-pesälle, mikäli on tarve palata, kun etujalalla on helpompi pysäyttää vauhti.

2.3 Katse?

Kaikilla katseen suurin fokus oli pallossa ja lukkarin tekemisessä, mutta myös hyvä etenijä seuraa sekä etukenttää että lyöjää. Myös mahdolliset kaarelta tulevat avut, esim. tuleeko takaa ulkopelaajaa tekemään pesäuhkaa, olivat suuremmalle osalle tärkeitä.

2.4 Vaikuttavatko eri merkit toimintaasi (aavistus, iso väärä pois, väärä pois, myöhästetty väärä)?

Perusvastaus kaikilla oli, että ennen syöttöä pitää kärkeä samalla tavalla. Syötön nousun jälkeen eri merkeillä on siten vaikutusta.

Emmi Viitala kiteyttää oman kärkeymisen seuraavasti: "Kärkeminen on peliä lukkaria vastaan yhdessä pelinjohtajan kanssa. Etenijänä sitä pyrkii olemaan tietenkin paljastamatta merkkiä. Parhaiten se, kun yrittää kärkeä aina samalla tavalla, oli merkki mikä tahansa. Tällä tavoin lukkari ei pääse kärkeymisestä selvyteen merkistä. Toisinaan taas sitä pyrkii, merkistä riippuen, aktiivisella kärkeymisellä ns. kalastelemaan sitä väärää alle, kun merkki ei ole päällä."

Jamo Heikkiselle oli tärkeää tietää merkin lisäksi mitä lyöjä mahdollisesti lyö. "Merkki + lyönti on oikeastaan ne asiat, mitkä yhdessä ratkaisee. Jos viedään saumakovilla, niin silloin etenijän on minimoitava hänestä tulevia riskejä, kun taas aavistuksella lyöjä hakee luultavasti sellaista ratkaisua, missä aikaa edetä on vähemmän" Myös Juho Määttälälle oli tärkeää tietää millaisella lyönnillä ollaan häntä eteenpäin viemässä.

Juho: "Toimintaan ennen syöttöä ei saisi vaikuttaa mitenkään. Aina pitää näyttää samalta. Syötön nousun jälkeen on eri asia."

2.5 Miten lukkari vaikuttaa etenemiseesi? Jos vaikuttaa niin miksi?

Olemme edellä jo kiinnittäneet huomiota, miten lukkarin heittokäsi vaikuttaa etenijöiden tekemiseen. Tässä muita asioita mitä tuli esille. Lukkarin tapa "lukkaroita": heittelyrallit, kaavat, merkit, syöttöliike, taktisuus (haluaako tehdä karpäsiä), nykäisyn ja syötön ero, väärin käyttö.

2.6 Mitä apuja tarvitset lyöjältä tai kaarelta?

Kaari ja lyöjä pystyvät omalla toiminnallaan auttamaan etenijää hyvän etenemissuorituksen saavuttamiseksi:

- Huutoa, missä pallo kulkee!
- Lyöjän levitykset!
- Kaaren väärä-huudot!
- Kaarella pelaaja, joka näyttää etulukijan liikehdintää
- Kopsulyönneille avut
- Laittomien huutaminen

2.7 Teetkö havaintoja etenemisen aikana? Jos teet, niin minkälaisia?

Jokainen haastattelemamme etenijä tekee paljon havaintoja etenemisen aikana.

Alkukiihdytyksen aikana katse on kotipesässä. Tällöin pystyy ennakoimaan tulevaa - levitykset, kaarelta tulleet avut, lyöntiratkaisu, lyönnin suunta, onko pallo tulossa kohti, onko pesälle kiire vai menikö lyönti saumasta väliin. Tulopesän kiinniottajaa tulee myös automaattisesti seurattua: onko hän valmiina ottamaan palloa kiinni vai ei, tarvitseeko

juosta pesälle saakka täysillä vai voiko säästää energiaa seuraavalle pesänvälille ja rullata loppumatka?

2.8 Mitä asioita teet laittoman lyönnin jälkeen?

Hyvä etenijä mahdollistaa merkin seuraavalle lyönnille, palaamalla terävästi takaisin pesälle. Etenijä pystyy myös viestimään lyöjälle / pelinjohtajalle onko juoksukuntoon tullut muutoksia ja samalla seuraa uusia merkkejä.

2.9 Miten aikaisemmat tilanteet vaikuttavat ratkaisuihisi?

Emmi Viitalalle on muodostunut automaatio analysoida lähtöjä läpi pelin. Hän miettii pelin aikana, miten pystyisi vielä ottamaan lähtöjä kauempaa ja paremmin, mikä olisi paras tapa kärkkyä tätä lukkaria vastaan jne.

Jarmo Heikkiselle tärkeää oli kommunikaatio lyöjän kanssa: esim. kertoa lyöjälle jos lähdöt oli huonot tai juoksu ei kulkenut tai 1-pesältä sai hyviä lähtöjä.

2.10 Mitä ennakkotietoja käytät ja miten? Katsotko esimerkiksi videoita?

Suurimmaksi osaksi etenijät miettivät pelaamistaan etenijänä lukkarien kautta. Myös muiden pelaajien heittovoimien tutkiminen oli tärkeää.

2.11 Muita huomioitavia asioita?

Jamo Heikkinen: "Tärkeää on yrittää arvata mitä lukkari hakee, jos lähdöt tuntuvat liian hyvältä, pitää herätyskellojen soida! Sinulle viritellään luultavasti ansaa. Tärkeämpää on

pyrkii tasaisuuteen, kuin hakea silloin tällöin huippulähtöjä. Jos haet huippulähtöjä, sinusta tulee lukkareiden kohde, josta metsästetään karpäsiä.”

Myös tärkeäksi asiaksi useampi pelaaja nosti sen, että on tärkeää tietää mitä lyöjä lähtee lyömään. Pelinjohtaja pelaa lukkaria vastaan yhdessä etenijän kanssa, mikäli 1-tilannetta pelataan viuhkasta. Sää ei vaikuta juurikaan etenijöiden toimintaan. Helteillä pitää säästää omia energiavarastoja.

3 2-TILANNE

Kaikkien etenijöiden mielestä hyvä eteneminen 1- tai 2-tilanteessa koostuu samoista elementeistä. Tässä luvussa käymmekin läpi pääosin niitä eroavaisuuksia, joita pelaajat toivat esille liittyen etenemiseen 2-tilanteessa.

3.1 Liike

Ensimmäisenä kaikki sanoivat, että liike on selkeästi vauhdikkaampaa 3-pesää kohden kuin 1-tilanteessa 2-pesää. Kun lukkari ottaa syöttöasennon oltiin myös kauempana pesästä ja syöttöliikkeen aikana tapahtuva kärkeäminen oli kaikilla voimakkaampaa, jolloin lukkarin syöttäessä päästään nopeammin täyteen juoksunopeuteen. Tähän tietysti suurin syy on lukkarin pidempi heittomatka, jolloin mahdollisen väärän tai hämäyksen jälkeen on pidempi aika palata pesään.

Pelaajilla oli erilaisia kärkeämis-/lähtötapoja niin kuin 1-tilanteessakin. Esim. Juho Määttä kertoo menevänsä mahdollisimman kauan voimakkaasti kylki edellä, jotta pystyy tarvittaessa nopeammin pysähtymään ja palaamaan takaisin. Jamo Heikkinen ja

Emmi Viitala taas käänsivät rintamasuuntansa nopeammin kohti 3-pesää. Kaikilla katse pysyi kuitenkin pitkään kotipesässä.

3.2 Pelinjohtajan ja etenijän yhteispeli

1-tilanteessa pelaavat etenijä ja lyöjä usein keskinäisillä merkeillä, kun taas 2-tilanteessa peli on pelinjohtajan, lyöjän ja etenijän yhteispeliä. Etenijöille on tärkeää, että pelinjohtaja näyttää merkin selkeästi ja pystyy vaihtamaan merkkiä, mikäli etenijä on paljastanut sen. Tällöin pelinjohtaja antaa etenijälle mahdollisuuden "kalastella" väärää lukkarilta. Pelinjohtaja ottaa huomioon myös etenijän juoksukunnon ja pyrkii ymmärtämään lukkarin aivoituksia.

3.3 Merkkaamaton

Kun lähdetään lyömään merkkaamatonta lyöntiä, olisi etenijän hyvä tietää suunta. Etupelaajaa kohti lyödyllä lyönnillä on etenijällä palaamisaikaa takaisin pesälle vähemmän. Myös etenijälle isomman haasteen tekee 2-jatkeelta haettu merkkaamaton vaihtolyönti, kuin 1-tilanteessa vastaavassa lyönnissä 3-jatkeelle. Tällöin kärkkyminen, palaaminen pesään ja lyönnin havainnointi on vaikeampaa.

3.4 Maski

Yksi iso eroavuus 1-tilanteeseen on ollut ns. ulkopelaajan tekemä maski etenijälle. Tässäkin oli erilaisia ajatuksia etenijöillä. Juho Määttälä lähti liikkeelle lukkarin syöttöliikkeestä yleensä lähtöpesän puolelta, kun taas Jenni Tolonen haki paikkansa ennen syöttöä aina maskin menopesän puolelta. Nyt on kiinnostavaa nähdä mitä tuo tullessaan maskipelaamisen salliminen.

4 3-TILANNE KÄRKIETENIJÄN NÄKÖKULMASTA

4.1 Mikä on etenijänä sijoittumisesi lähtötilanteessa?

Haastatellut pelaajat olivat hyvin yksimielisiä lähtöasennostaan:

Emmi Viitala: *Sijoitun noin yhden metrin päähän kolmospesästä, vain toinen jalka viivan takan.*

Kimmo Carlsson: *Sijoittuminen on lähtötilanteessa viivan takaa staattisessa asennossa.*

Juho Määttä: *Sijoittuminen lähtötilanteessa on toinen jalka viivan takana ja mahdollisimman lähellä sivurajaa.*

Jarmo Heikkinen: *Etenijänä minun on varmistettava, että matka kotipesään on mahdollisimman lyhyt ja nopea.*

Jenni Tolonen: *Toinen jalka viivalla ja toinen edessä.*

4.2 Mikä tai mitkä tekijät vaikuttavat etenijänä lähtösi?

Emmi Viitala: *Merkki vaikuttaa lähtöön (aavistus, väärä pois, isoväärä, myöhästetty väärä pois). Lähtöön vaikuttaa myös mahdollinen vapaan lyönnin malli, sekä mailan veto. Myös ulkopelaajien räpylävirheet vaikuttavat lähtöön.*

Kimmo Carlsson: *Merkki vaikuttaa olennaisesti lähtöön.*

Juho Määttä: *Merkki vaikuttaa olennaisesti lähtöön. Pelataanko aavistus, väärät pois, iso väärä pois vai myöhästetty väärä pois merkillä.*

Jarmo Heikkinen: *Lukkarin pelityyli vaikuttaa. Antaako lukkari mahdollisesti vääriä vai ei. Merkki vaikuttaa – onko aavistus vai väärät pois merkki.*

Jenni Tolonen: *Merkki, lähteminen puhtaasti reagoimista, joko syöttöön, mailaan tai omaan havainnointiin lyönnin suunnasta.*

4.3 Miten seuraat lukkaria?

Emmi Viitala: *Seuraan tarkasti sekä lukkarin käsiä, että palloa.*

Kimmo Carlsson: *Seuraan lukkarin elkeitä. Seuraan myös minkälaisia merkkejä lukkari käyttää ko. tilanteessa.*

Juho Määttä: *Seuraan tarkasti lukkarin käsiä ja palloa. Pysin tekemään painonsiirron takajalalta etujalalle syöttöliikkeen sekä "nypyn" aikana.*

Jarmo Heikkinen: *Seuraan lukkaria tiiviisti. Seuraaminen on myös molemminpuolista.*

Eteneminen on myös peliä lukkarin kanssa. Lukkari seuraa myös sinua etenijänä, että mitä viestit eleilläsi.

Jenni Tolonen: *Tiiviisti lukkarin kättä.*

4.4 Mitä huomioit eri merkeillä (aavistus, väärä pois, iso väärä pois, myöhästetty väärä pois sekä vapailla)?

Emmi Viitala: *Aina seuraan lukkarin käsiä tarkkaan, milloin pallo irtoaa lukkarin kädestä. Väärä pois-merkillä sekä vapailla seuraan tarkasti mailamiestä. Omilla "nykimisillä" pyrin sekoittamaan lukkarin ajatuksia siitä, että onko merkki päällä vai ei.*

Kimmi Carlsson: *Väärät pois merkillä seuraan mailamiehen mailaa tarkasti. Aavistusmerkillä seuraan lukkarin syöttöliikettä; käsiä sekä palloa.*

Juho Määttä: *Aavistusmerkillä pyrin nopeaan reagointiin kun näen pallon irtoavan lukkarin kädestä. Vapaalla lyönnillä katson tiukasti mailamiehen mailaa sekä pyrin sivusilmällä arvioimaan pallon lähtöä sekä lentorataa ja näin ennakoimaan mahdollisen mailan tiputuksen. Iso väärä pois – merkillä katson mailaa sekä sivusilmällä katson syöttöliikettä. Syöttöliikettä seuraamalla pyrin ottamaan painon etujalalle syöttöliikkeen aikana ja näin ollen saaman paremman reagoinnin ja aggressiivisemmän lähdön. Tappimerkillä pyrin seuraamaan etukäteen tappimiehen paikkaa.*

Jarmo Heikkinen: *Aavistusmerkillä en anna liian varmaa kuvaa lukkarille. Huolehdin myös räjähtävästä lähdöstä. Väärät pois merkillä pyrin antamaan kuvan aavistus-merkillä pelaamisesta. Tarkkailen myös, että ehdinkö palata pesään takaisin epäonnistuneen lyönnin jälkeen. Iso väärä pois-merkillä on tärkeintä ottaa iso väärä pois. Lähdöissä on huomioitava, että ehtii palata pesään takaisin ison väärän tullessa. Vapaalla lyönnillä huomioin lyöjän merkit sekä ulkokentän sijoittumisen. Huomioitavaa on myös lyönnin korkeus ja jos mahdollista niin myös lyönnin suunta*

Jenni Tolonen:

4.5 Miten pelinjohtaja voi helpottaa sinua?

Emmi Viitala: *Kolmostilanteessa ei suuria helpotuksia pelinjohtajalta voi tulla. Tietenkin pelinjohtaja voi helpottaa hieman jos saa pelattua väärän alle ja näin ollen kolmoselta lähteminen helpottuu. 2. pelinjohtajalta toivon nopeaa mailanvetoa.*

Kimmo Carlsson: *Pelinjohtajalta toivon merkkiä ajoissa päälle.*

Juho Määttä: *Etenijänä minun ei tule huolehtia paljastanko merkin vai en. Pelinjohtaja pelaa peliä lukkaria vastaan.*

Jarmo Heikkinen: *Pelinjohtaja voi helpottaa etenijää pelaamalla tilanteen oikein. Pelinjohtaja voi myös ottaa huomioon etenemiskyöyn.*

Jenni Tolonen:

4.6 Vaikuttaako sää ratkaisuihisi mitenkään?

Emmi Viitala: *Sää ei vaikuta ratkaisuihini.*

Kimmo Carlsson: *Sää ei vaikuta ratkaisuihini.*

Juho Määttä: *Sää ei vaikuta ratkaisuihini.*

Jarmo Heikkinen: *Sää ei oikeastaan vaikuta ratkaisuihini.*

Jenni Tolonen:

4.7 Vaikuttavatko kopparit sekä heidän pelaaminen?

Emmi Viitala: *Koppareiden pelinlukutaito sekä heittokäsi vaikuttavat etenkin kolmoselta etenemiseeni. Mikäli kopparit eiväät omaa hyvää heittokättä, niin antaa se etenijälle enemmän vapauksia ja rohkeutta toimia vapaissa lyönneissä.*

Kimmo Carlsson: *Seuraan koppareista heidän heittovoimaa. Heikkokätiseltä kopparilta voi herkemmin karata kotiin.*

Juho Määttä: *Minulle koppareilla ja heidän pelaamisella ei ole vaikutusta omiin ratkaisuihini.*

Jarmo Heikkinen: *Mitä tehokkaampi koppari on kyseessä, niin sitä aggressiivisempi on lähtöjen kanssa oltava. Huonomman heittokäden omaavalta kopparilta voi lähteä hieman passiivisemmin. Passiiviselta kopparilta pystyt myös lähtemään hieman herkemmin huonommillakin lyönneillä*

Jenni Tolonen: *enemmän seurasi linjan pelaamista kuin koppareita. Koppareita seurasi kopinnostoilla → pelaavatko palloa vastaan*

4.8 Kärkkyminen maalyönneillä?

Emmi Viitala: *Irtoan maalyönneillä kolmospesältä. Pallon ei tarvitse paljon kimmahda linjapelaajan räpylästä, että juoksun syntyminen on mahdollista. Etenijän on kuitenkin hyvä olla "hereillä". Nopea reagointi etenijällä mahdollistaa paremmin juoksun syntymisen.*

Kimmo Carlsson: *Vapailla lyönneillä seuraan loppuun asti mailamiehen mailaa. Kun mailamies purkaa otteen, voin lähteä maalyönneillä kärkkymään.*

Juho Määttä: *Tärkeä asia, pitäisi tehdä enemmän.*

Jarmo Heikkinen: *On tärkeää saada vauhdista lähtö. Jokainen metri kärkkymisellä on voitettu. Huolehdi myös paluustasi pesälle. Lyönnin suunnalla on toki vaikutusta molempiin aiemmin mainittuihin asioihin.*

Jenni Tolonen: *kärkkymään maapaloilla, aina valmius käyttämään hyväksi sirvahdukset. 1-3-t lyöjän lyötyä näpin ja lukkari lähti perään niin kovasti kärkkymään → aina ei tarvinnut edes 2-vahdilta sirvahtaa pallo, kun Mini karkasi kotiin.*

4.9 Mitä ennakkotietoja käytät ja miten? Katsotko videoita?

Emmi Viitala: *Samat vrt. edelliseen*

Kimmo Carlsson: *Jos ennakkotiedoissa ilmenee joitain toistuvia kaavoja, niin kiinnitän huomiota niihin.*

Juho Määttä: *Minulle ennakkotiedoilla ei ole merkitystä. Videot sekä aikaisemmat tapahtumat eivät myöskään vaikuta ratkaisuihini.*

Jarmo Heikkinen: *Katson videoilta sekä kuvista linjan ja koppareiden pelaamista. Myös valmentajan tekemillä ennakkotiedoilla pelaajien ominaisuuksista on merkitystä.*

Jenni Tolonen: *Aika vähän. Joukkuepalaverit.*

4.10 Miten aikaisemmat tilanteet vaikuttavat ratkaisuihisi?

Emmi Viitala: *Ei hirveästi ole vaikutuksia edellisillä suorituksilla. Totta kai, jos näillä edellisillä vapailla sekä karkaamisilla on tullut juoksu ulkopelaajan hyvistä suorituksista huolimatta, niin rohkaisee se entistä röyhkeämpään etenemiseen. Kuin myös jos karkaamisista tai vapaista tulee paloja, niin tekee se etenemisen varovaisemmaksi. Yleensä mennään tilanne kerrallaan ja pelataan aistien varassa. Ratkaisut etenemisen suhteen tulee aika pitkälle selkärangasta.*

Kimmo Carlsson: *ei juurikaan*

Juho Määttä: *Eivät vaikuta millään tavalla ratkaisuihini.*

Jarmo Heikkinen: *Riippuu hyvin paljon lyöjästä. Jos lyöjällä ei ole läpilyöntipelotetta niin on oltava tarkempi esimerkiksi välilyöntien kanssa, koska tällöin linja sekä kopparit muuttuvat aggressiivisemmiksi.*

Jenni Tolonen: *ei juurikaan*

5 TAKAETENEMINEN

Takaetenemisen onnistumiset ovat voittavan sisäpelin näkymättömintä toimintaa suurelle yleisölle. Hyvä etenijä antaa lyöjälle ja pelinjohtajalle onnistuneilla takaetenemisillään useamman mahdollisuuden ratkaista ottelua.

Tärkein asia takaetenijällä on seurata, mitä kärkietenijä tekee. Hyvä etenijä ei koskaan juokse kärkietenijän ”päälle”. Lisäksi etenijät seuraavat lyönnin suuntaa, merkkiä, koppareiden heittoa ja ovat tietoisia palojen määrästä sekä ottelun tilanteesta.

Osa etenijöistä saa apuja takaetenemiseen kaarelta. Esim. 3-tilanteessa, kun pallo menee lähelle 3-pesää tai pitkään ilmassa kohti polttajaa.

Vaihtotilanteissa takaetenijälle on yhtä tärkeää väärrien huudot ja apu missä pallo kulkee. Lisäksi pelinjohtaja tai lyöjä antaa / kieltää merkeillä takaetenijän etenemisen. Myös lyönnin suunnan tietäminen / seuraaminen auttaa etenijää, sillä vaikka ei olisi 1-2-tilanteessa annettu lupaa edetä ja lyöjä lyö koukkunäpin tai 3-jatkeelle kovan, niin takaetenijä pystyy usein käyttämään lyönnin hyväksi. Myös takaetenijät tekevät usein maskia ulkopelaajille, jolloin kaarelta voidaan auttaa sijoittumisessa. *Joskus voi takaetenijänä vaikuttaa ulkokentän kiinniottoon.*

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Iso asia, joka nousi työstämme esille, oli että huippuetenijä tekee paljon havaintoja etenemisen aikana. He ovat nuoresta pitäen päässeet tekemään peleissä omia ratkaisuja ilman, että sitä on liikaa johdettu pelinjohtajan toimesta. Tällöin etenemisestä on tullut heille intohimo. Siksi valmentajien sekä pelijohtajien pitäisi nykyisin tukea tätä niin lasten kuin nuorten joukkueiden peleissä ja harjoituksissa.

Tästä hyvä positiivinen esimerkki on vuodelta 2014 Sotkamon Jymyn F-poikien (alle 10-v) joukkueen pelaamisesta, kun joukkueen kumpikaan pelinjohtajista ei toiminut 3-tilanteessa ns. "mailamiehenä", vaan pelaajat tekivät omat ratkaisunsa vapailla lyönneillä perustuen omaan havainnointiin. Kun mietimme ryhmässämme toimenpiteitä havainnoinnin ja pelinyymmärtämisen kehittämiseen, tulimme siihen johtopäätökseen, että lasten peleissä mailamiehiä voisivat toimia pelaajat. Tämä kehittäisi pelaajien luovuutta, pelin seuraamista ja ymmärtämistä. Valmentajille tämä on haaste, sillä pelaajia pitäisi osata opettaa ja antaa tehdä myös virheitä lopputuloksen kustannuksella. Tärkein asia kuitenkin, mitä lasten ja nuorten valmentajan pitäisi muistaa, on yksilön kehittäminen.

Toinen asia, jonka huippuetenijät toivat esille, oli heidän halu voittaa yksittäisiä tilanteita, saada hyvä lähtö pesältä ja mahdollistaa huonommallakin lyönnillä vaihto. Jos mietimme joukkueiden sisäpeliharjoittelua, niin liian vähän kiinnitetään huomiota varsinkin lasten ja nuorten valmentamisessa etenemisen taitoharjoitteluun. Joukkueen sisäpeliharjoitukset painottuvat paljon lyöntiin, vaikka onnistuneen kärkilyönnin mahdollistaa myös hyvä etenijä.

Onko tähän syynä se, ettemme valmentajina arvosta etenijän taitoa tarpeeksi? Halusimme löytää konkreettisen esimerkin, miten hyvä ja nopea huippuetenijä voi auttaa lyöjää ja omaa joukkuettansa. Aloimme tutkimaan yhden 2000-luvun parhaan vaihtolyöjän Jani Komulaisen sekä yhden 2000-luvun parhaan kotiuttajan Roope Korhosen onnistuneita suorituksia kausittain. Huomasimme molempien onnistumisen määrissä 2000-luvun lopussa notkahduksen. Haastattelimme Mikko Kuosmasta ja Mikko Huotaria, jotka nostivat yhdeksi avainasiaksi etenijöiden nopeuden kehittymisen pesän välillä. 2013 ja 2014 Sotkamon Jymyn Niilo Piiponniemi ja Niko Korhonen esimerkiksi etenivät 3-pesältä kotiin merkatulla lyönnillä n. 0,15 s nopeammin kuin muutamana edellisinä vuotena parhaat etenijät. Miesten pelissä 0.1 s nopeampi eteneminen tarkoittaa noin yhden metrin matkan voittamista. Vaikka Komulainen ja Korhonen ovat roolinsa Suomen parhaimmistoa, niin heidänkin onnistumiseen on huippuetenijän panoksella iso osuus.

Miksi emme siis valmentajina käytä enemmän aikaa etenijöiden harjoittamiseen kaikissa ikäluokissa? Onko tähän syynä se, että meillä valmentajilla ei ole tähän ammattitaitoa? Tulimme siihen johtopäätökseen, että meidän valmentajien ammattitaito ja osaaminen on puutteellista tällä osa-alueella. Tuttu huuto pelikentillä kaikissa ikäluokissa on ”paremmat lähdöt”, mutta olemmeko edes opettaneet sitä pelaajillemme?